

Vergaderjaar 2024–2025

31 490

Vernieuwing van de rijksdienst

Nr. 365

BRIEF VAN DE MINISTER EN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 21 mei 2025

Met alle belangrijke opgaven in Nederland en de ontwikkelingen in de wereld is het van belang dat de Rijksoverheid toekomstbestendig is en er voor elke burger is. Burgers in elke regio moeten de overheid kunnen bereiken en op de overheid kunnen vertrouwen. Deze overheid kenmerkt zich door een goed en transparant bestuur. Haar organisatie en het werk is erop gericht de samenleving maximaal te ondersteunen.

De overheid moet voor de burger werken als één overheid. Met goed ambtelijk vakmanschap geeft de overheid de burger ruimte en vertrouwen en tegelijkertijd wordt uitvoerbaar beleid gemaakt. Ambtenaren werken opgavegericht voor de maatschappij en worden ingezet daar waar dit het hardst nodig is. In het regeerprogramma heeft dit kabinet, dat medio 2024 is aangetreden, daarom belangrijke ambities benoemd op het terrein van sterk bestuur, (digitale) weerbaarheid, de relatie met medeoverheden, ambtelijk vakmanschap, een effectieve en efficiënte Rijksdienst en een betrouwbare overheid.

Terugblik 2024

De voorliggende Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk (JBR), die u vanuit onze coördinerende bevoegdheid voor de rijksbrede bedrijfsvoering wordt aangeboden, geeft inzicht in de ontwikkeling van de Rijksdienst in 2024¹. De JBR blikt terug op 2024 en bestrijkt de domeinen Personeel, Duurzaamheid, Informatievoorziening en Organisatie Rijksdienst. Naast de bijgevoegde JBR, is een visuele samenvatting beschikbaar in de publieksversie.

¹ Dit is in overeenstemming met het Coördinatiebesluit organisatie, bedrijfsvoering en informatiesystemen rijksdienst.

Doordat de JBR terugblijkt naar het voorgaande jaar, zijn hierin de effecten van de ambities uit het regeerprogramma van dit kabinet nog niet zichtbaar.

Uit de JBR blijkt dat de trend die onder het vorige kabinet zichtbaar was, ook in 2024 nog doorloopt. Een aantal voorbeelden hiervan zijn:

- De apparaatsuitgaven van de Rijksdienst zijn met 12 procent gestegen;
- De afhandeling van Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn bleef met 30 procent in 2024 nog steeds achter;
- Het aandeel vrouwen in de (sub)top nam ook dit jaar licht toe;
- Het aantal banen voor medewerkers onder de Wet banenafpraak is opnieuw gestegen, maar blijft nog achter op de doelstelling.

In tegenstelling tot eerdere jaren is ook een andere ontwikkeling te zien:

- Het aandeel externe inhuur is met 15,4 procent gelijk gebleven aan 2023;
- Het aantal vacatures daalde met 17 procent;
- Het aantal trainees en het aantal stagiaires nam met 2 procent licht af.

Deze brief gaat in op de onderwerpen uit de JBR die relatie leggen met toekomstige ontwikkelingen en de ambities van dit kabinet: ambtelijk vakmanschap, een effectieve en efficiënte Rijksdienst, een weerbare overheid en een overheid die open en transparant is.

Vakmanschap als basis voor het vertrouwen

Om te zorgen voor een herstel van het vertrouwen van de burger in de overheid is het vakmanschap van de individuele ambtenaar en de Rijksdienst als geheel van groot belang. Het vertrouwen in de overheid heeft onder andere met verwachtingen te maken. De maatschappij verwacht veel van ambtenaren: een blik van binnen naar buiten, contact met de burger, oog voor signalen en rechtstatelijke kaders. Dat betekent dat de overheid in haar functioneren niet alleen tot goede oplossingen en werkbare besluiten moet komen, maar daarbij ook eerlijk, betrouwbaar, open en transparant moet zijn. Door een omgeving te scheppen waarin ambtenaren werken aan wetten die werken, bereikbaar zijn en snel en responsief naar burgers kunnen handelen werken we aan dat vertrouwen. Dit vraagt ambtelijk vakmanschap.

Om het ambtelijk vakmanschap te versterken zijn rijksbreed in 2024 onder andere diverse dialoogsessies georganiseerd die bijdragen aan het versterken hiervan. Ook zijn collega's binnen het Rijk afgelopen jaar met elkaar in gesprek gegaan over de zeven principes uit de Gids Ambtelijk Vakmanschap². De principes geven praktische inzichten hoe je dit vakmanschap versterkt. Aanvullend komt er een verplichte basisopleiding voor alle rijksambtenaren met aandacht voor ambtelijk, digitaal en rechtstatelijk vakmanschap. Topambtenaren hebben hierin een voorbeeldrol te vervullen.

Voor het herstel van vertrouwen is ook integriteit een belangrijk onderdeel, dat wordt onderhouden in de Gedragscode Integriteit Rijk³. Het toegankelijk houden en actueel houden van deze code biedt, samen met de gewijzigde ambtseed voor rijksambtenaren een belangrijke impuls, maar ook houvast als minimumkader. Randvoorwaardelijk zijn openheid en respect in hoe we met burgers en ambtenaren onderling omgaan, en de omgeving waarin de ambtenaar werkt: sociaal veilig, zonder agressie en intimidatie om de kwaliteit en continuïteit van de publieke dienstver-

² Publicatie Gids Ambtelijk vakmanschap.

³ Gedragscode Integriteit Rijk.

lening te kunnen garanderen. Sociale veiligheid gaat, naast bescherming tegen ongewenst gedrag, ook om de vrijheid om professioneel bij te dragen aan de totstandkoming van beleid en een effectieve uitvoering daarvan.

Dit beleid is zo belangrijk omdat alleen al tien procent van de rijksambtenaren in het afgelopen jaar te maken heeft gehad met racisme, zo bleek uit het kwantitatief onderzoek dat in 2024 is gepubliceerd. Voor rijksambtenaren met een herkomstland buiten Europa was dit 29 procent. Ook is in de JBR te lezen dat het aantal integriteitsincidenten onder rijksambtenaren in 2024 is toegenomen. We zetten daarom in op totstandkoming van een rijksbrede klachtencommissie en integriteitscommissie, met een gezamenlijk meldloket. Als kabinet staan we ervoor dat – conform de Grondwet – iedereen in Nederland gelijk wordt behandeld. De inzet binnen het Rijk is daarom op het verder terugdringen van discriminatie, waaronder racisme. Over deze aanpak van het kabinet bent u op 25 oktober 2024 geïnformeerd.⁴

Een effectieve en efficiënte Rijksdienst

Naast de kwaliteit van en het vakmanschap binnen de Rijksdienst te vergroten, heeft het huidige kabinet de ambitie om de Rijksdienst effectiever en efficiënter te maken. In 2024 is het aantal ambtenaren gestegen van 147.841 fte in 2023 naar 157.019 fte in 2024 (6,2%), naast de eerder genoemde gestegen apparaatsuitgaven. Dit is een ontwikkeling die dit kabinet wil terugbrengen.

Het kabinet heeft in het regeerprogramma de ambitie uitgesproken dat *«de groei van het aantal ambtenaren en de inzet van consultants bij de departementen meer dan wordt teruggedraaid waarbij uitvoerende diensten worden ontzien. Deze taakstelling wordt gekoppeld aan het verminderen van regels en administratieve lasten voor de samenleving en de uitvoering»*. Hieraan is een budgettaire taakstelling van 22 procent verbonden die oploopt tot in totaal 1 miljard euro structureel. De rijksbrede taakstelling stelt de verschillende ministeries voor een forse uitdaging: de verschillende Ministers bezien, voor hun ministerie, hoe de taakstelling op een verstandige manier wordt ingevuld en structureel gedekt kan worden. Het verplicht ons om kritisch te kijken naar de inrichting en het functioneren van de Rijksoverheid. Het kabinet zet daarom in op minder bureaucratie, minder regels, minder administratie en verantwoordingslasten, minder hardheden en meer werken als één Rijksoverheid (ontkokering). Alleen zo kunnen we inspelen op een goede dienstverlening naar burgers en naast de burger staan in plaats van tegenover, met andere woorden, meer responsiviteit.

Uitgangspunt voor het realiseren van de taakstelling is evenwel dat dit verantwoord en realistisch gebeurt. Mede vanwege de structurele arbeidsmarktkrapte moeten ambtenaren worden ingezet waar ze het hardste nodig zijn en beleid maken dat goed uitvoerbaar is⁵. Ook op het terrein van huisvesting, facilitair en ICT kijken we waar besparingen mogelijk zijn. De door de ministerraad ingestelde Ministeriële Commissie Taakstelling Rijksdienst⁶ (MCTR) ziet toe op de uitvoering van de taakstelling en bewaakt de samenhang. Rapportage vindt plaats op twee momenten in het jaar:

1. Door de Ministers zelf via de begroting en het jaarverslag.

⁴ Brief – Focusgroepenonderzoek Racisme binnen de Rijksoverheid

⁵ Regeerprogramma: Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord door het kabinet.

⁶ Instellingsbesluit Ministeriële Commissie Taakstelling Rijksdienst.

2. Rapportage en verantwoording vanuit de coördinerende rol van BZK in de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk.

In de brief aan uw Kamer van 14 maart 2025⁷ heeft de Minister van BZK u nader geïnformeerd over de aanpak die het kabinet voorstaat om deze doelstellingen te realiseren. Voor uitvoering van de taakstelling wordt het jaar 2024 als nulmeting gehanteerd.

Veilig en weerbaar

Naast een overheid die er voor de burger en de maatschappelijke opgaves in de samenleving wil zijn, moet deze overheid weerbaar zijn. Zeker in een wereld met toenemende dreigingen en toenemende digitalisering moet de overheid deze dreigingen het hoofd kunnen bieden, de dienstverlening te kunnen waarborgen en data en privacy van de burger goed te kunnen beschermen.

In 2024 kwam een aantal kwetsbare afhankelijkheden in de IT-dienstverlening van de Rijksoverheid aan het licht. De continuïteit in de IT-dienstverlening van de overheid is meerdere keren verstoord of onder druk komen te staan. Een aantal incidenten had ook nationale of wereldwijde impact. In de zomer van 2024 kreeg de Rijksoverheid te maken met drie incidenten in de digitale infrastructuur: een kwetsbaarheid in online vergadertool Webex, een fout in beveiligingssoftware van CrowdStrike en een storing in het NAFIN-glasvezelnetwerk van Defensie. Van deze en andere incidenten leren we dat we scherp moeten blijven op kwetsbare afhankelijkheden en moeten zorgen voor exit-strategieën of back-up opties.

Dit begint bij een gedegen strategische afweging wat wij als Rijksoverheid zelf moeten doen en of kunnen en wat we aan externe partijen kunnen laten. Wij integreren deze lessen in de vernieuwing van de IT-sourcingsstrategie en het strategisch ICT-personeelsplan. Ook sluiten we aan bij EU richtlijnen voor het verhogen van digitale en fysieke weerbaarheid.

Open en transparant als vanzelfsprekendheid

Een dienstbare overheid is een centrale waarde van dit kabinet. De overheid moet luisteren naar de mensen en ze betrekken bij de ontwikkeling van het beleid. Daar waar burgers zijn afgehaakt moet de overheid dit vertrouwen terug winnen. Daarvoor is van belang dat de overheid open en transparant is, waar dat mogelijk en verantwoord is. Niet alleen bij formele verzoeken maar als vanzelfsprekendheid in haar handelen. Dit moet nog vanzelfsprekender. Openheid nodigt uit tot dialoog over keuzes en verbeteringen en de overheid werkt aan betere toegang tot overheidsinformatie voor burgers, bedrijven en journalisten. In de JBR rapporteren we daarom over actieve openbaarmaking van informatie en de afhandeling van Woo-verzoeken. Ook in 2024 zijn er op dit vlak diverse stappen gezet.

Op 1 november 2024 is een belangrijke stap gezet in de verplichte actieve openbaarmaking van informatie door het verplicht openbaar maken van de eerste tranche van vijf informatiecategorieën. Het aantal (actief) gepubliceerde documenten op open.overheid.nl is de afgelopen jaren flink gestegen. Sinds 1 januari 2025 publiceren we de gegevens over de afhandeling van Woo-verzoeken ook op het Rijksdashboard Woo-verzoeken⁸, zodat we als kabinet periodiek inzicht geven in de afhandeling. Uit de gegevens over 2024 blijkt dat het aantal Woo-verzoeken het afgelopen jaar opnieuw is toegenomen. Het kabinet heeft in de «Kabinet-

⁷ Kamerbrief Uitvoering ambities regeerprogramma taakstelling Rijksoverheid.

⁸ Het rijksdashboard is te vinden op woocijfers.open-overheid.nl.

reactie op de Woo-invoeringstoets»⁹ een evenwichtig pakket aan maatregelen aangekondigd om de uitvoering en uitvoerbaarheid van de Woo te verbeteren en de afhandeling van Woo-verzoeken te versnellen. Eind 2025 wordt gestart met de wetsevaluatie Woo.

Het Rijk is onder andere transparanter gaan handelen door de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). In maart 2025 heeft de Audit Dienst Rijk een rapportage¹⁰ over hoe het Rijk omgaat met privacy in de bedrijfsvoering opgeleverd. Deze rapportage geeft inzicht in de stand van zaken rondom privacy en de uitvoering van Data protection impact assessments (DPIA's) binnen ministeries en een overkoepelend beeld van de bevindingen en voorbeelden van best practices bij de verschillende departementen. Deze voorbeelden stellen ministeries in staat om van elkaar te leren en samen te werken op het gebied van privacy by design & default. Dit betekent dat er bij ontwikkeling van producten en diensten al aandacht is voor privacy en dat standaardinstellingen altijd zo privacy-vriendelijk mogelijk zijn. Het kabinet zet blijvend in op de verbetering van de openheid en transparantie van overheidsinformatie.

Om te komen tot een toekomstbestendige Rijksdienst heeft dit kabinet duidelijke ambities gesteld, waar zij de komende jaren op wil inzetten. Deze inzet is noodzakelijk om de beoogde toekomstbestendige Rijksdienst en daarmee dienstbare en betrouwbare overheid te realiseren.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J.J.M. Uitermark

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
F.Z. Szabó

⁹ Kamerbrief met kabinetsreactie op invoeringstoets Wet open overheid (Woo).

¹⁰ Rijksbreed AVG-onderzoek 2024.